

Mehmet Âkif'in Mûsikî Dünyası

Âkif, Âkif... O, anlaşılmaz bir hilkat sırrı

Osman Öksüzöglü

alBaraka
Yayınları

OSMAN ÖKSÜZOĞLU

1976 yılında Şanlıurfa'da dünyaya geldi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında tamamladığı, “Şanlıurfa Dergâh Camii'nde Yapılan Tarikat Usûlleri ve Müzikal Analizleri” başlıklı teziyle 2015 yılında Doktor unvanı aldı.

2000 yılında Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak başladığı görevini, 2001-2007 yılları arasında, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda öğretim görevlisi olarak sürdürdü. 2018 yılında Münster Üniversitesi Müzikoloji Bölümünde “Mevlevî Tarikatının Almanya ve Türkiye'deki Ritüel ve Müzik Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi” isimli doktora sonrası araştırma projesini tamamladı. Münster Üniversitesinde, 2018-2019 yılları arasında misafir öğretim görevlisi olarak Türk Müziği üzerine eğitim verdi.

Öksüzöğlü, 2009 yılından bu yana İstanbul Devlet Türk Müziği Araştırma ve Uygulama Topluluğunda ritim sanatçısı olarak görevini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9

I. BÖLÜM

MEHMET ÂKİF'İN HAYATI.....	13
Doğumu ve Ailesi.....	13
Öğrenim Hayatı.....	13
Sporculuğu.....	14
Bulunduğu Görevler.....	15
İstiklâl Marşı.....	16
Mısır Hayatı.....	17
Türkiye'ye Dönüşü ve Vefatı.....	17
Eşi ve Çocukları.....	18
Edebî Hayatı.....	18
Eserleri.....	20

II. BÖLÜM

MEHMET ÂKİF VE MÛSİKÎ.....	23
Mehmet Âkif'in Mûsikî İlgisi.....	23
Edirne'de Bir Suzinak Beste – Âkif'in Şarkısı.....	25

Sinan'ın Minaresinde Bir Büyüleyici Ezan ve Bursalı Hafız Emin Efendi	29
Mehmet Âkif'in Ney ve Mûsikî Öğrenme Azmi	33
İstanbul'un Mûsikî Meclislerinde Mehmet Âkif	38
Çamlıca'da Bir Köşk ve Mehmet Âkif'in Batı Müziği İlgisi.....	40
Boğaziçi'nde Bir Mûsikî Âlemi ve Mehtap Sefası	45
İstanbul Karesi Otelinde Bir Şair, Bir Neyzen ve Bir Hânende.....	47
Mehmet Âkif'in Mûsikî ve Mevlid Dinleme Hususundaki Hassasiyeti.....	48
Tâceddin Dergâhında Mûsikî.....	51
Mısır'da Vatan ve Mûsikî Özlemi.....	56

III. BÖLÜM

<i>SAFAHÂT</i> 'INDA MÜSİKİ VE MÜSİKİŞİNAS DOSTLARI.....	63
Safahât'ın Mûsikî Dehâları.....	63
Şerif Muhiddin Targan (1892-1967).....	64
Neyzen Tevfik (1879-1953)	81
Gölgeler'de Sait Paşa İmamı ve Hafız Kemal	95

IV. BÖLÜM

SON DÖNEMİNDE MÜSİKİ VE SEVDİĞİ ESERLER.....	103
Hasta Yatağında Kur'an Tilaveti ve Mûsikî.....	103
Hafız Âsım Şâkir'den Kur'an Tilaveti	104
Hafız Necati	105
Hafız İdris	106
Hafız Sadettin Kaynak.....	107
Başucunda Bir Ney ve Bir Neyzen ve Hatıralarda Boğaziçi	108
Mehmet Âkif'in Sevdği Eserler	109

KAYNAKÇA.....	125
EKLER.....	129
Ek 1: Mehmet Âkif'in Şerif Muhiddin Targan'a Yazdığı Mektupları ...	130
Ek 2: Ali Rifat Çağatay'ın bestelediği ve kendi el yazısıyla notaya aktardığı Mehmet Âkif'in Bülbül isimli şiiri.....	139

ÖNSÖZ

Türk makam mûsikîsi denilince akla, edebiyat ve mûsikî sanatının iç içe geçtiği, yüzyıllar boyu edebî şaheserlerin melodilerle yoğrulduğu ve bu ayrılmaz beraberlik neticesinde günümüze binlerce sözlü eserin bırakıldığı oldukça zengin bir sanat gelmektedir. Bu sanatta şiir, mûsikînin ayrılmaz ögesi konumundadır. Nitekim Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biri olan Ahmet Haşim'in, şiirin dilini, söz ile mûsikî arasında fakat sözden ziyade mûsikîye yakın bir dil olarak nitelemesi ve keza Türk mûsikîsinin büyük ustalarından Cinuçen Tanrıkorur'un da Osmanlı mûsikîsinin insan sesine verdiği önem dolayısıyla bu mûsikînin sazdan ziyade bir söz, yani şiir mûsikîsi biçiminde geliştiğini ifade etmesi bu yüzdendir. Yüzyıllar boyu birbiriyle etkileşim içerisinde olan şiir ve mûsikî sanatında bazen şiir bestekâra ilham vermiş bazen de mûsikî şair için yeni şiirlerin ilham kaynağı olmuştur. Dolayısıyla geçmişte ve günümüzde mûsikî sanatıyla uğraşanların edebiyata ilgi duyması, edebiyat ve şiirle meşgul olanların da mûsikî sanatından feyz alması oldukça yaygındır.

Bu cümleden olarak mûsikîyi âdeta bir yaşam şekli hâline getiren Mehmet Âkif, hayatının hiçbir safhasında mûsikîden uzak durmamıştır. Bilim, kültür ve sanat alanlarında oldukça donanımlı olan Mehmet Akif'in edebiyatçı kişiliği, aslında onun derin ve oylumlu birikiminin sadece görünen yüzüdür. Dört dilde üst düzey çeviri ve yorum yapabilecek yetkinlikteki kültürel donanımı, fikir ve düşünce adamlığı, veteriner hekimliği, sporculuğu, son derece etkileyici şiirleri ve dahası sadece kendisine nasip olan millî şair

hüviyetinin yanı sıra Mehmet Âkif, esasen heveskârlık seviyesini fazlasıyla aşmış bir mûsikîşinastır.

Elinizdeki bu eser, “Mehmet Akif Ersoy Yılı” münasebetiyle 2011 yılında “İstanbul Devlet Türk Müziği Araştırma ve Uygulama Topluluğu” olarak hazırladığımız “Dili Yok Kalbimin: Mehmet Âkif Şiirinden Besteler” isimli çalışma için kaleme aldığım makalenin genişletilmiş ve zenginleştirilmiş bir versiyonudur. Yazılı kaynakların taranıp derlenmesiyle ortaya çıkan bu çalışmanın ilk bölümünde Mehmet Âkif’in hayat hikâyesi ve eserlerine kısaca temas edilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümde, Mehmet Âkif’in mûsikî vasıtasıyla kurulan dostluklarına; ney öğrenmek ve mûsikîde ilerlemek için gösterdiği gayretine; İstanbul’daki mûsikî meclislerine ve Mehmet Âkif’in bu meclislerdeki rolüne; millî mücadele için Ankara’da bulunduğu dönemde bir ilim ve kültür mahfili hâline gelen Taceddin Dergâhı’nda dostlarıyla yaptığı mûsikî fasıllarına ve nihayet yakıcı bir hicran duygusu ve vatan özlemi içinde geçirdiği Mısır hayatı boyunca mûsikîşinas dostlarıyla yaptığı muhtelif yazışmalara değinilmektedir.

Safahât’ında Mûsikî ve Mûsikîşinas Dostları başlığının yer aldığı üçüncü bölümde, Mehmet Âkif’in şiirlerindeki mûsikî unsurlarıyla beraber onun hem gönül dünyasında hem de *Safahât*’ında yeri olan mûsikîşinas dostları anlatılmaktadır. Şerif Muhittin Targan, Neyzen Tevfik, Hafız Kemal gibi mûsikîşinas dostlarıyla olan hatıraları ve bu dostlarının onun şiirlerine nasıl yansıdığı bu bölümde ele alınmaktadır. Mehmet Âkif’in şiirlerini ayrıcalıklı kılan önemli hususlardan biri, bu şiirlerde, sanat ve sanatkâr övgüsünün oldukça geniş yer tutmasıdır. Yaşadığı dönemin öne çıkan sanatkârları onun şiirlerine isim ve karakter değiştirerek girmişlerdir. Zira o, sanatkârın üst düzey kabiliyet ve mûsikî icrası üzerinden bu toplumun yüksek sanatını ve kültürünü anlatmayı ve verdiği mesajlarla toplumsal bir fayda sağlamayı amaçlamıştır.

Mısır’dan yurda dönüşünde dostları ve sevenleri Mehmet Âkif’i oldukça yoğun bir ilgiyle karşılamış ve onu bir an olsun yalnız bırakmamışlardır. Bu dostları arasında dönemin ünlü hafızları, mevlidhanları ve mûsikîşinasları da bulunmaktadır. Hasta yatağında Kur’an ve mûsikî ile geçen son dönemlerine ait anıları, her daim okumaktan ve dinlemekten

zevk duyduğu eserler ve bu eserlerin notaları çalışmamızın son bölümünü oluşturmaktadır.

Bu mütevazı çalışmanın, yüksek ahlakı ve doğruluktan asla taviz vermeyen karakteri ile örnek bir şahsiyet olan Mehmet Âkif'in, şairliğinin yanı sıra mûsikî ile geçirdiği bir ömrün daha bilinir olmasına katkı sağlayacağını umuyorum. Takdir elbet okuyucunundur...